

ПРЕДРАГ Ј. МАРКОВИЋ И ЧЕДОМИР АНТИЋ

АЛТЕРНАТИВНА ИСТОРИЈА СРБИЈЕ

проширено и допуњено издање са мапама

Laguna

Copyright © 2021, Предраг Ј. Марковић, Чедомир Антић
Copyright © 2021 овог издања, ЛАГУНА

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

НОВА АЛТЕРНАТИВНА ИСТОРИЈА СРБИЈЕ

проширено и допуњено издање са мапама

САДРЖАЈ

Стара тема – уместо увода.	11
Католичка Србија без Светог Саве, <i>Чедомир Анђић</i>	19
Историја Европе и Србије без најезди и пада Цариграда, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	24
Душан – само краљ или цар Византије, <i>Чедомир Анђић</i>	28
Цар Душан, Европа и Србија, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	32
Марица и Косово – победе, <i>Чедомир Анђић</i>	35
Срби без сећања на Косово, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	39
Деспот Стефан живи осамдесет година, <i>Чедомир Анђић</i>	42
Ренесансна Србија, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	46
Без везира и Патријаршије?, <i>Чедомир Анђић</i>	49
Без Мехмеда, Патријаршије и Велике сеобе, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	53
Хабзбуршка Србија, <i>Чедомир Анђић</i>	56
Да није било Српске револуције, <i>Чедомир Анђић</i>	60
Има ли Србије без Српске револуције?, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	64
Србија без Милоша и Вука, <i>Чедомир Анђић</i>	67
Књаз Карађорђе и српски великаши, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	71
Срби без 1848. године, <i>Чедомир Анђић</i>	74
Кнез Михаило на прослави почетка 20. века, <i>Чедомир Анђић</i>	78
Кнез Михаило нас уводи у Европу, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	82
Србија постаје република 1903. године?, <i>Чедомир Анђић</i>	85
Србија – република од 1903. године, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	89
Османски Срби у уставној турској монархији, <i>Чедомир Анђић</i>	92
Србија по вољи олигархије, <i>Чедомир Анђић</i>	96

Србијино море, <i>Чедомир Анђић</i>	98
Србија без Првог светског рата и албанске голготе, <i>Чедомир Анђић</i> ...	104
Први светски рат и Србија: победнички пехар или горка чаша?, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	108
Другачији Таненберг, <i>Чедомир Анђић</i>	112
Да је 1918. створена уједињена српска држава, <i>Чедомир Анђић</i>	114
Србија до Карлобага, или бар до рта Плоче, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	118
Без Шестојануарске диктатуре, <i>Чедомир Анђић</i>	122
Краљ Александар Карађорђевић дочекује Други светски рат, <i>Чедомир Анђић</i>	126
Другачији споразум са Хрватима, <i>Чедомир Анђић</i>	129
Срби (Југословени) спасавају свет 1938. године, <i>Предрај Ј. Марковић</i> ..	133
Без пуча од 27. марта 1941., <i>Предрај Ј. Марковић</i>	136
Србија у којој је Љотић – Тито, <i>Чедомир Анђић</i>	143
Броз је погинуо на Сутјесци..., <i>Чедомир Анђић</i>	149
Уместо Тита..., <i>Предрај Ј. Марковић</i>	153
Дражина Југославија – шта би било да је превладао Михаиловић, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	157
Алтернативна историја света после 9. маја, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	162
Либкон алтернативе Титу, <i>Чедомир Анђић</i>	166
Србија у Балканској федерацији (1950–1989), <i>Чедомир Анђић</i>	170
Два алтернативна социјалистичка излаза у бољу будућност, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	173
Светска економска криза и слом Југославије, <i>Чедомир Анђић</i>	177
Да ММФ није тражио штедњу: клање Југославије за шаку долара, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	181
Србија без Милошевићевог режима?, <i>Чедомир Анђић</i>	184
Да ли је Милошевић био лептир који је изазвао ураган, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	189
Краљ у Србији 1991. године, <i>Чедомир Анђић</i>	193
Крај 20. века не ваља без краља?, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	197
Шта би било од хрватских Срба без рата деведесетих, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	200
Са 3-4 у 21. век, <i>Чедомир Анђић</i>	204

Отац, вођа и деца нације у алтернативама, <i>Чедомир Анђић</i>	208
Два алтернативна обарања Милошевића, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	212
Да није било Сребренице, <i>Чедомир Анђић</i>	215
Сребреница – не би било свеједно, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	219
Срби победници у ратовима из деведесетих година, <i>Чедомир Анђић</i> ..	222
Српска победа над НАТО-ом, <i>Чедомир Анђић</i>	225
Деведесет девете Србин победио..., <i>Предрај Ј. Марковић</i>	230
Србија без атентата од 12. марта 2003. године, <i>Чедомир Анђић</i>	233
Србија са Ћинђићем после 2003. године, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	237
Србија 2121. године, <i>Чедомир Анђић</i>	240
Где је Србија 2121?, <i>Предрај Ј. Марковић</i>	246
О ауторима	254

СТАРА ТЕМА – УМЕСТО УВОДА

Пред вама је треће издање *Алтернативне историје Србије*. Прво и друго написали смо пре пет година. Ово издање је проширено, измењено и значајно допуњено. Издавач је омогућио израду и објављивање историјских карата које представљају те алтернативне, замишљене правце развоја историје српске државе и народа.

Започели смо писање алтернативне историје након једне успеле интелектуалне игре. Поводом седамдесетогодишњице победе над фашизмом, Предраг Ј. Марковић написао је текст на једну од омиљених српских тема – пуч од 27. марта 1941. и још увек постојеће парадигме о „кобном дану који је скупо коштао српски народ“ те „славном дану у коме су Југословени/Срби пружили отпор који је, колико год био неуспешан, последично безмерно допринео савезничкој победи“. Тај текст, објављен у Културном додатку *Политике*, садржао је разложна разматрања неколико могућих праваца историјског тока, који на основу расположивих знања, историјских аналогја и логичких промишљања стављају под сумњу оба раније споменута тумачења – контрафактуално и есхатолошко.¹ После овог текста за тему су се заинтересовали и други медији. Посебно је била примећена емисија *Око* на РТС-у у којој су поред Предрага Ј. Марковића учествовали и економиста др Горан Николић и књижевник Вуле Журић, као и фељтон у *Недељнику* који су током пола године писали

¹ Текст је поново доступан на: Predrag Marković, „Šta bi bilo sa Srbima bez puča 27. marta 1941“, *Nedeljnik*, 27. 3. 2016, <https://arhiva.nedeljnik.rs/nedeljnik/portalnews/peda-markovic-sta-bi-bilo-sa-srbima-bez-puca-27-marta-1941/> (сајту приступљено 29. 5. 2020).

аутори ове књиге.² Занимање за књигу насталу на основама овог фељтона било је изванредно. Тираж два издања двоструко је премашио предвиђања издавача.

Књига *Алтернативна историја Србије* из 2016. била је пионирско дело у српској јавности. У књижевности су постојали одређени покушаји, а одбрањена је чак и једна докторска дисертација на ову тему. Двоброј часописа *Градац* из 2015. целокупан је посвећен контрафактуалној историји.³ Неколико година касније књижевник Марко Видојковић објавио је роман *Е баш вам хвала* у коме је представио контрафактуални развој догађаја према ком је СФР Југославија наставила да постоји и у 21. веку.⁴

У свету писање алтернативне историје није новина. Прихваћено је још од тридесетих година 20. века, када се у њему огледао Винстон Черчил – школовани историчар афирмисан много пре него што је постао ратни премијер Велике Британије. Он је писао о контрафактуалном развоју догађаја према коме су Конфедеративне Америчке Државе победиле у грађанском рату. У наше време запажену контрафактуалну историју објавио је један од најцењенијих историчара света, Нил Фергусон.

Упркос значајним именима која су у историографији и књижевности писала на теме овог жанра, доминантно је његово потпуно одбацивање од већине научника. Велики Едвард Кар, на чијој су књизи *Шта је историја?* стасале генерације историчара у свету, назвао је оваква промишљања „салонском игром“.⁵ Едвард П. Томпсон, критикујући детерминизам у друштвеним наукама, заједно с њим одбацује и „контрафактуалне фикције“.⁶ Томпсон је чак измислио и једну кованицу на немачком коју је применио настојећи да обухвати све ове приступе које одбацује. На другој страни, једној таквој „салонској игри“ посвећена је читава научна конференција на Универзитету у Принстону са темом „Шта ако? Контрафактуализам

² „Око: Kako bi izgledala Dražina Jugoslavija“, RTS, 18. 5. 2015; <https://www.youtube.com/watch?v=qCCV4YHihd8>, (сајту приступљено 29. 5. 2020); Predrag J. Marković, Čedomir Antić, „Alternativna istorija Srbije – feljton“, maj–decembar 2015. godine, *Nedeljnik*, <https://arhiva.nedeljnik.rs/velike-price/portalnews/da-je-prihvacen-plan-z-4-da-li-je-moglo-da-bude-drugacije> (сајту приступљено 29. 5. 2020).

³ Часопис *Градац*, *Виртуелна историја: да се догодило другачије*, бр. 196–197, Чачак, 2015.

⁴ Marko Vidojković, *E baš vam hvala* (Beograd: Laguna, 2017).

⁵ Martin Bunzl, „Counterfactual History: A User's Guide“, *The American Historical Review*, Vol. 109, No. 3 (June 2004), 845.

⁶ „... системске анализе и структурализми, са њиховим моментима силе; контрафактуалним фикцијама; економетријским и клеометријским наклоностима – све те теорије шепату преко програмираних рута од једне статичне категорије ка другој. Све оне заједно су Geschichtenscheissenschlorff – неисторијско срање.“ Аутор *Сиварања енглеске радничке класе* конструисао је тако нови термин. Edward P. Thompson, *The Poverty of Theory and Other Essays* (Merlin Press: London, 1978).

и рана историја Америке“, одржана од 20. до 21. марта 2001. године.⁷ Аутори су приметили и како су највећи критичари контрафактуалне историје научници наклоњени детерминизму. Избегавајући да признају да у анализи догађаја, процеса и посебно одлука историјских личности разматрају и хипотетичке алтернативе, историчари према њиховим речима или нису искрени или су им методолошки приступи непотпуни.

Поред назива „алтернативна историја“ укорењен је и термин „контрафактуална“, дакле „противчињенична“ или „нечињенична“ историја. У многим западноевропским језицима постоји и кованица *uchronie/iscronia/iscronía*. Одатле и енглески израз *uchronia*. Потекао из старогрчког, требало је да он представља време које не постоји. Пошто „не-време“ код нас већ постоји као израз „невреме“ и означава лоше време или олују, тешко је пронаћи адекватан синоним. Сличност са речју „утопија“, која се намеће, буди асоцијацију на хрватски превод овог израза „нигдина“. Њега је својевремено похвалио и наш велики познавалац историје античке књижевности Милош Ђурић. Можда бисмо могли да укранију преведемо као „небивано“ или „небивање“. Наш народ је некада за мало изгледне, немогуће ствари говорио „не бива“, али као што видимо, могуће је о њима нешто претпоставити или размишљати.

Били смо изненађени позитивним реакцијама на књигу. Овде нема простора да буду побројани сви написи у медијима, а било би нескромно преносити позитивне реакције наших колега. Било је и негативних критика, нажалост углавном са тоталитарних маргина нашег друштва.⁸ Извесна наша историчарка је на једном месту рекла како смо радећи на *Алтернативној историји Србије* представили наше „историчарске мокре снове“. Историја није егзактна, она је научна дисциплина, а не наука, њу не чини само истраживање архивских докумената или разматрање егзактних природних сила и мерљивих друштвених кретања. Историчари

⁷ „What If? Counterfactualism in American History“, Princeton, New Jersey, March 2001, <https://history.columbian.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs3151/f/downloads/Silverman%20CV.pdf> (сајту приступљено 29. 5. 2020).

⁸ Оптуживани смо за ревизионизам, фашизам и екстремни национализам. Критике је већ подбрао Марковић са својим првим текстом, Miloš Babović, „Alternativna istorija Predraga J. Markovića“, <http://www.sustinapasijansa.info/2015/05/alternativna-istorija-predraga-j-markovica/> (сајту приступљено 25. 5. 2020). Да бисмо касније са сличних адреса, на прилично немушт и псеудонаучан начин, били оптуживани и заједно. Jelena Lalatović, „Alternativna istorija–tradicionalni identitet, O knjizi 'Alternativna istorija Srbije Predraga J. Markovića i Čedomira Antića'“, REČ, 86.32, 2016, 249–258.

таква разматрања ретко уносе у своје радове, а када то чине, уздржавају се од ширења теме у том правцу.⁹ Ипак, није увек било тако.

Разматрања алтернативних праваца у историји сежу у античку давнину. Историчари су препознали контрафактуална промишљања у старогрчкој филозофији.¹⁰ Чак је постојао термин ејкос (*eikos* – *εἶκος*, *τὸ εἶκος*), који је значио „вероватно“, „могуће“ и „разумно“. Препознали су оваква размишљања код Платона и Аристотела, као и код историчара Тукидида. Према појединим ауторима, контрафактуална историја у античкој књижевности тако је чак и старија од првих утопија, које се углавном везују за време раног хеленизма.¹¹ Један аутор је још 1981. издвојао чак двадесет места у делу *Пелопонески рат* у којима је „син Олоров“ разматрао алтернативни развој историјских догађаја.¹² Поједини аутори чак тврде да је овакав начин размишљања „важан аспект Тукидидовог стила“.¹³ Атински генерал и историчар разматрао је између осталог шта би се догодило да Перикле није умро на почетку рата, те да није било Сицилијанске експедиције или наставка рата после ње. Занимљиво је да је Тукидид углавном разматрао могућности неповољније од стварности.

На прелазу у нову еру Тит Ливије, писац славне историје Рима *Ог оснивања Града*, разматрао је алтернативни ток историје у коме је Александар Велики преживео болест од које је преминуо у Вавилону 323. године пре нове ере, па је након тога одржао своје апокрифно обећање и зарадио са Римљанима из освете, али и како би освајањем Апенинског полуострва, Сицилије и Картагине довршио освајање (познатог) света. Ливије је ово разматрање завршио закључком да би због природе уређења две државе и начина ратовања њихових војски Александар Велики на концу био поражен.¹⁴ Као аргумент могла му је послужити судбина

⁹ Cass R. Sunstein, „Historical Explanations Always Involve Counterfactual History“, *Journal of the Philosophy of History*, Volume 10: Issue 3, 2016, 439.

¹⁰ Victoria Wohl, *Probabilities, Hypotheticals, and Counterfactuals in Ancient Greek Thought* (Cambridge University Press: Cambridge, 2014).

¹¹ MARÍLIA P. FUTRE PINHEIRO, „Utopia and Utopias: a Study on a Literary Genre in Antiquity“, in by Shannon N. Byrne, Edmund P. Cueva, Jean Alvares (eds.), *Authors, Authority, and Interpreters in the Ancient Novel: Essays in Honor of Gareth L. Schmeling* (Eelde: Barkhuis 2006), 148–9.

¹² Robert Tordoff, *Counterfactual history and Thucydides*, in Victoria Wohl (ed.), *Probabilities, Hypotheticals, and Counterfactuals in Ancient Greek Thought...* 106.

¹³ Ibid. 107.

¹⁴ Titus Livius, *Ab Urbe Condita Libri*, IX, sections, 17–19; Ова контрафактуална тема била је и те како присутна у римској историографији и књижевности. Nikolaus L. Overtoom, „A Roman Tradition of Alexander the Great Counterfactual History“, *Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae*, vol. 52 no. 3: (2012), 203–212.

једног хеленистичког монарха, Александровог млађег рођака, вероватно једног од најталентованијих античких војсковођа, Пира краља Епира, чији се поход на Италију, упркос тешко извојеваним победама, завршио фактичким поразом.¹⁵

У 11. веку кардинал Петар Дамијан написао је књигу *De Divina Omnipotentia*¹⁶ у којој разматра моћ Свевишњег размишљајући да ли би она била довољна да промени прошлост, па да тако у алтернативном историјском току Рим не буде основан. Аутору се таква могућност чинила незамисливом.

На прелазу у нови век Ђуанет Марторељ, млетачки витез и писац, написао је роман *Тирант Бели*. Овај витешки роман на каталанском, који је 1490, четврт века после ауторове смрти, довршио један његов пријатељ, представио је дела витеза Тиранта, чијом заслугом је османска војска са Мехмедом Другим на челу поражена и протерана у Азију.¹⁷

Француски писац Луј Жофроа (1803–1858) написао је 1836. *Историју свейске монархије: Наполеон и освајање свейа (1812–1832)*.¹⁸ У овој књизи аутор пише о Наполеоновој победи у Русији до које је дошло у алтернативном историјском сценарију, годину дана пре стварног пораза. Три године касније, 1814, уместо да буде прогнан на Елбу, Наполеон је повео своје армије на Британију. Касније је успоставио универзално царство.

Јунак првог познатог контрафактуалног романа на енглеском језику сведочи о алтернативном свету из 1845. у коме су песници лорд Бајрон, Перси Шели и Џон Китс и даље живи.¹⁹ Први роман на тему алтернативне историје објављен је у Сједињеним Државама 1895. године. Према његовој радњи историја полази другачијим, непредвиђеним током када досељеници у Вирџинији проналазе велике количине злата и стварају утопијско друштво.²⁰

Пишући *Модерну утопију* 1905. године, Херберт Џорџ Велс сместио је алтернативну историјску радњу у савршену копију нашег света где је

¹⁵ Kai Brodersen (Hrsg.), *Virtuelle Antike. Wendepunkte der Alten Geschichte*, (Darmstadt 2000).

¹⁶ Pier Damiani, *De divina omnipotentia. L'onnipotenza divina*, (Saonara Il Prato, 2013).

¹⁷ *The White Knight: Tirant Lo Blanc by Martí Joan de Galba and Joanot Martorell*, Project Gutenberg, 62,158 free ebooks, <http://www.gutenberg.org/ebooks/378> (сајт приступљено 16. 5. 2020).

¹⁸ Louis-Napoléon Geoffroy-Château *Histoire de la Monarchie universelle: Napoléon et la conquête du monde (1812–1832)*, (1836).

¹⁹ Књига је објављена 1845. године, најновије издање нашег времена је из 2014. Nathaniel Hawthorne, *P.'s Correspondence*, (Createspace Independent Pub: 2014).

²⁰ Castello Holford, *Aristopia: A Romance-History of the New World* (Arena Publishing Co.: 1895).